सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन

मन्दिरा राई
परीक्षा क्रमाङ्क : २८०६३८/०७३
त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-३३५-१०३-२००९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ
प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७३/२०१६

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर, काठमाडौँ

प्रतिबद्धतापत्र

यस शोध प्रतिवेदनभित्रका सामग्रीहरू कहीँ कतैबाट साभार गरिएको छैन । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ शोधप्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७३/०८/२७

....

मन्दिरा राई

शोधार्थी

निर्देशकको सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअर्न्तगत नेपाली भाषा शिक्षा विषयको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत **सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी मन्दिरा राईले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । यस शोधपत्रको अध्ययन र प्रस्तुतीकरणबाट म पूर्णतः सन्तुष्ट छु । अतः यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सम्बद्ध निकायसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

सहप्रा. केशवराज पोखरेल

(शोधनिर्देशक)

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि. वि. कीर्तिपुर

मिति : २०७३/०९/०६

Dec. 21, 2016

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
कीर्तिपुर काठमाडौँ

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ मन्दिरा राईले **सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन** शीर्षकमा तयार पार्नुभएको प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

क.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१.	प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विभागीय प्रमुख)	....
२.	प्रा.डा. रामचन्द्र लम्साल (शोधविशेषज्ञ)	....
३.	सहप्रा. केशवराज पोखरेल (शोधनिर्देशक)	....

मिति : २०७३/०९/२४

Jan. 08, 2017

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र 'सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन' शीर्षकमा स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र आदरणीय गुरु सहप्रा. केशवराज पोखरेलको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यस कार्यलाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्न अनेकौं व्यस्तता हुँदा आफ्नो अमूल्य समय प्रदान गरी शोधपत्रको प्रारम्भदेखि हालसम्म अपार उत्साहवर्द्धक प्रेरणा कुशल निर्देशन तथा महत्त्वपूर्ण सुझाव दिई पथ प्रदर्शनको महत्त्वपूर्ण भूमिकामा रहनु भएका शोधनिर्देशकज्यूप्रति हृदयदेखि नै हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधकार्य गर्न अनुमति दिनुहुने श्रद्धेय गुरु विभागीय प्रमुख प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराईप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा उचित सल्लाह सुझाव प्रदान गरी मेरो यस कार्यलाई सही गन्तव्यमा पुऱ्याउन सहयोग पुऱ्याउनुहुने श्रद्धेय गुरुहरू प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी, सहप्रा.डा. माधव पौडेल, सहप्रा. रविकिरण अधिकारी, डा. राजेन्द्र खनाल लगायत अन्य सम्पूर्ण प्राध्यापकप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्यको लेखनको क्रममा सामग्री उपलब्ध गराई आफ्नो अमूल्य सहयोग र सल्लाह प्रदान गरी जटिलतालाई सहजता प्रदान गर्नुहुने मेरा साथीहरू अम्बिका खनाल, उर्वशी राई, प्रविन राई, बिना लामाप्रति विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस शोधकार्यको सामग्री सङ्कलनको समयमा नमुना छनोटमा परेका विद्यालयका प्र.अ.हरू, विषयशिक्षकहरू, सम्पूर्ण विद्यालय परिवारलाई र संलग्न विद्यार्थी भाइबहिनीहरूप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । मेरो अध्ययन कार्यको हरेक क्षेत्रमा सदैव सहयोग, प्रोत्साहन र हौसला प्रदान गरी मलाई उच्च शिक्षाको ढोकासम्म पुऱ्याउनुहुने ममतामयी बुवाआमा श्री मानकाजी राई र श्रीमती सीतामाया राई र दिदी मुगा राईप्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रलाई छिटो तथा शुद्ध टङ्कन गराई सहयोग गर्ने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुरलाई धन्यवाद दिँदै यस शोधपत्रमा प्राप्त भएका सकारात्मक पक्षहरू मेरा गुरुवर्गबाट प्राप्त ज्ञान, प्रेरणा र ममताका उपज हुन् भने यसभित्र भए गरेका कमी कमजोरी र त्रुटिहरूलाई विनम्र स्वीकार गर्दै यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली शिक्षा विभाग, विश्वविद्यालय क्याम्पस, कीर्तिपुर समक्ष पेस गर्दछु ।

२०७३/०८/२७ मन्दिरा राई

शोधसार

शोध शीर्षक	:	सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन
शोधार्थी	:	मन्दिरा राई
शोधनिर्देशक	:	सहप्रा. केशवराज पोखरेल
विभाग/क्याम्पस	:	नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर, काठमाडौँ
जम्मा अध्याय	:	आठ
शैक्षिक सत्र	:	२०७३/०७४
पृष्ठ सङ्ख्या	:	२५+९५

शोधकार्यको उद्देश्य

प्रस्तुत शोधकार्यका उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन् :

(क) सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको पहिचान गर्नु,

(ख) उक्त जिल्लाका विद्यार्थीहरूको भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति पहिल्याउनु,

(ग) उक्त जिल्लाका विद्यार्थीहरुको लैङ्गिकताका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको पहिचान गर्नु,

(घ) उक्त जिल्लाका विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा शब्दनिमाण क्षमताको अवस्था औंल्याउनु ।

शोध प्रक्रिया

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.एड.) चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो ।

शब्दनिर्माण क्षमताको पहिचान गर्न सोलुखुम्बु जिल्लाभित्रका संस्थागत र सामुदायिक ६ ओटा विद्यालयका जम्मा ९६ जना विद्यार्थीहरूलाई नमुनाका रूपमा छनोट गरिएको छ । पहिचानात्मक शब्दनिर्माण क्षमताको पहिचानका लागि ५० पूर्णाङ्कको प्रश्नहरू तयार गरी परीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा व्याख्या विश्लेषण गर्नका

लागि संस्थागत र सामुदायिक विद्यालयको विद्यार्थीहरूको मध्यमान र प्रतिशत जस्ता साङ्ख्यिकीय प्रयोग गरी आवश्यकता अनुसार स्तम्भ चित्रमा देखाइएको छ ।

प्रस्तुत शोधकार्य जम्मा आठ अध्यायमा क्रमश: पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा, शोधविधि र प्रक्रिया, सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता, भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमता, लैङ्गिकताका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमता र विद्यालयका प्रकृतिका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको व्याख्या तथा विश्लेषण गरिएको छ । सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता खण्डमा विभाजन गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष

प्रस्तुत शोधकार्यका निष्कर्ष यसप्रकार छन् :

(क) यस अध्ययनमा समग्र विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० वर्गान्तरमा सबैभन्दा बढी ४२ जना विद्यार्थी रहेकाले शब्दनिर्माण क्षमता अति राम्रो रहेको पाइयो ।

(ख) भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा १९ जना र नेपाली गैरमातृभाषी विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा २१ जना रहेको पाइयो ।

(ग) पहिलो नेपाली मातृभाषी र नेपाली गैरमातृभाषी विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमतामा २ जनाको अन्तर पाइयो ।

(घ) भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषीभन्दा नेपाली गैरमातृभाषी विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा ३५ जना विद्यार्थी रहेकाले नेपाली गैरमातृभाषीको शब्दनिर्माण क्षमता राम्रो रहेको पाइयो ।

(ङ) समग्र मध्यमानलाई आधार मानेर लैङ्गिक दृष्टिले गरिएको विश्लेषण छात्रको शब्दनिर्माण क्षमता मध्यमानभन्दा माथि २७ जना र मध्यमानभन्दा तल २१ जना साथै छात्राको शब्दनिर्माण क्षमता मध्यमानभन्दा माथि ३६ जना र मध्यमानभन्दा तल २७ जना रहेकाले छात्रा विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता राम्रो रहेको पाइयो ।

(च) लैङ्गिक मध्यमानलाई आधार मानेर लैङ्गिक दृष्टिले छात्र विद्यार्थीहरु मध्यमानभन्दा माथि ३० जना र मध्यमानभन्दा तल १८ जना साथै छात्रा विद्यार्थीहरु मध्यमानभन्दा माथि ३३ जना र मध्यमानभन्दा तल १४ जना यसरी गरिएको विश्लेषणमा मध्यमानभन्दा माथिको सङ्ख्यामा ३ जनाको अन्तर र मध्यमानभन्दा तलको सङ्ख्यामा ४ जनाको अन्तर पाइयो ।

(छ) विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा १६ जना र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको ९१-१०० को वर्गान्तरमा २५ जना यसरी संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता ९ जनाको अन्तर पाइयो ।

(ज) सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमतामा ९१-१०० को वर्गान्तरमा १६ जना र संस्थागत विद्यालयका विद्यर्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा २५ जना भएकाले संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता अति राम्रो रहेको पाइयो ।

(झ) सामुदायिक विद्यालयका समग्र मध्यमानलाई आधार मान्दा मध्यमानभन्दा माथि ३३ र मध्यमानभन्दा तल ३९ रहेको पाइयो ।

(ञ) सामुदायिक विद्यालयका समग्र मध्यमानलाई आधार मान्दा छात्र विद्यार्थीहरुको ७१-८० को वर्गान्तरमा १० जना र छात्रा विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० वर्गान्तरमा १० जना रहेको पाइयो जसमा छात्र विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता अति उत्तम र छात्रा विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता अति राम्रो रहेको पाइयो ।

(ट) संस्थागत विद्यालयका समग्र मध्यमानलाई आधार मान्दा छात्र विद्यार्थीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा १० जना र छात्रा विद्यार्थीहरुको ९१-१०० को वर्गान्तरमा १६ जना रहेको पाइयो जसमा संस्थागत विद्यालयको छात्र/छात्रा विद्यार्थीको ९१-१०० को वर्गान्तरमा छ जना बढी रहेको पाइयो ।

(ठ) समग्र मध्यमानलाई आधार मान्दा संस्थागत विद्यालयका छात्र/छात्रा विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता ९१-१०० को वर्गान्तरमा पर्ने भएकाले अति राम्रो पाइयो ।

समग्र विश्लेषणका आधारमा नेपाली भाषाको शब्दनिर्माण क्षमतामा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको स्थिति सुधारयोग्य रहेको तथ्य औंल्याइएको छ । शब्दनिर्माण क्षमताको दयनीय अवस्थाका कारणबाट नेपाली भाषाको मौलिकता गुम्ने मात्र होइन यसको भविष्यप्रति सबै नेपाली चनाखो रहनुपर्ने सुझावसहित यस शोधकार्यको सफल समाप्ति गरिएको छ ।

विषयसूची

पृष्ठ

अध्याय एक

शोधपरिचय

१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याकथन	२
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	२
१.४	अध्ययनको सान्दर्भिकता र उपादेयता	३
१.५	अध्ययनको परिसीमा/सीमाङ्कन	४
१.६	शोधपत्रको रूपरेखा	४

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा

२.१	पूर्वकार्यको पुनरावलोकन	५
	२.१.१ सम्बद्ध पुस्तक पुनरावलोकन	५
	२.१.२ सम्बद्ध शोधकार्यको पुनरावलोकन	७
२.२	सैद्धान्तिक अवधारणा	१५
	२.२.१ शब्दनिर्माणको परिचय	१५
	२.२.२ शब्दनिर्माण प्रक्रिया	१७

अध्याय तिन

शोधविधि र प्रक्रिया

३.१	अध्ययन विधि	२२
३.२	अध्ययन प्रक्रिया	२२
	३.२.१ क्षेत्रीय अध्ययन विधि	२२
	३.२.१.१ जनसङ्ख्या पहिचान तथा क्षेत्र	२२
	३.२.१.२ प्रतिनिधि नमुना छनोट	२३
३.३	तथ्याङ्क सङ्कलनका स्रोत	२३
	३.३.१ प्राथमिक स्रोत	२३

३.३.२ द्वितीयक स्रोत २३

३.४ उपकरण निर्माण २३

३.५ पूर्वपरीक्षण २४

३.६ परीक्षणको कार्यान्वयन २५

३.७ तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण प्रक्रिया २६

अध्याय चार

सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता

४.१ विषयपरिचय २७

४.२ कक्षा आठमा अध्ययनरत समग्र विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति २७

४.३ मध्यमानका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन २८

४.४ स्तम्भचित्रका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन २९

४.५ समग्रताका दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ३०

४.६ निष्कर्ष ३१

अध्याय - पाँच

सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको तुलनात्मक स्थिति

५.१ विषयपरिचय ३२

५.२ पहिलो नेपाली मातृभाषी र नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन३२

५.२.१ मध्यमानका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ३३

५.२.१.१ पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ३४

५.२.१.२ मध्यमानका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ३५

५.२.१.३ मध्यमानका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ३७

५.२.१.४ स्तम्भचित्रका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ३८

५.२.२ मध्यमानका आधारमा नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ३९
५.२.२.१ नेपाली गैरमातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४०
५.२.२.२ मध्यमानका आधारमा नेपाली गैरमातृभाषी छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४१
५.२.२.३ मध्यमानका आधारमा नेपाली गैरमातृभाषी छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४२
५.२.२.४ स्तम्भ चित्रका आधारमा नेपाली गैरमातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४४
५.३ स्तम्भचित्रका आधारमा पहिलो नेपाली मातृभाषी र नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४५
५.४ समग्र मध्यमानका आधारमा भाषिक पृष्ठभूमिका दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४६
५.५ भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा/भाषिक मध्यमानका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ४७
५.६ निष्कर्ष ४८

अध्याय छ

सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत लैङ्गिकताका आधारमा कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता अध्ययन

६.१ विषयपरिचय ५०
६.२ लैङ्गिकताका आधारमा कक्षा आठमा अध्ययनरतहरूको शब्दनिर्माण क्षमता अध्ययन ५०
६.२.१ मध्यमानका आधारमा छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ५१
६.२.२ मध्यमान आधारमा छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ५३
६.२.३ स्तम्भचित्रका आधारमा छात्रछात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ५४
६.३ समग्र मध्यमानका आधारमा लैङ्गिक शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ५५
६.४ मध्यमानका आधारमा लैङ्गिकताका दृष्टिले नेपाली शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ५६

६.५ निष्कर्ष ५७

अध्याय : सात

सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको विद्यालयका प्रकृतिका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमता

७.१ विषयपरिचय ५९

७.२ सामुदायिक र संस्थागत विद्यालको विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ५९

७.२.१ सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको मध्यमानका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६०

७.२.१.१ सामुदायिक विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६२

७.२.१.२ मध्यमानका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६३

७.२.१.३ मध्यमानका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६४

७.२.१.४ स्तम्भचित्रका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/ नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६६

७.२.१.५ सामुदायिक विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६७

७.२.१.६ मध्यमानका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६८

७.२.१.७ मध्यमानका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ६९

७.२.१.८ स्तम्भचित्रका आधारमा सामुदायिक विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७१

७.२.२ संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको मध्यमानका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७२

७.२.२.१ संस्थागत विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७३

७.२.२.२ मध्यमानका आधारमा संस्थागत विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७४

७.२.२.३ मध्यमानका आधारमा संस्थागत विद्यालयका नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७६

७.२.२.४ स्तम्भचित्रका आधारमा संस्थागत विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/ नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्द निर्माण क्षमताको अध्ययन ७७

७.२.२.५ संस्थागत विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७८

७.२.२.६ मध्यमानका आधारमा संस्थागत विद्यालयका छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ७९

७.२.२.७ मध्यमानका आधारमा संस्थागत विद्यालयका छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ८०

७.२.२.८ स्तम्भ चित्रका आधारमा संस्थागत विद्यालयका छात्र/ छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ८१

७.३ स्तम्भचित्रका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन ८२

७.४ समग्र मध्यमानका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ८३

७.५ निष्कर्ष ८४

अध्याय : आठ

सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

८.१ सारांश ८५

८.२ निष्कर्ष ८८

८.३ उपयोगिता ९०

८.३.१ नीतिगत तह ९१

८.३.२ प्रयोगगत तह ९२

सन्दर्भसूची ९३

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त

तालिका सूची

पृष्ठ

१. सगम्र विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता २७

२. समग्र विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान २८

३. समग्रताका दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ३०

४. भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा कक्षा आठका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ३२

५. पहिलो नेपाली मातभाषी विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ३३

६. पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ३४

७. पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ३६

८. पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ३७

९. नेपाली गैरमातृभाषी विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ३९

१०. नेपाली गैरमातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ४०

११. नेपाली गैरमातृभाषी छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ४१

१२. नेपाली गैरमातृभाषी छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ४३

१३. भाषिक पृष्ठभूमिका दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान अवस्था ४६

१४. भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा /भाषिक मध्यमानका आधारमा शब्दनिर्माण क्षमता ४७

१५. लैङ्गिकताका आधारमा विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता अध्ययन ५०

१६. लैङ्गिकताका आधारमा कक्षा आठमा अध्ययनरत छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान अवस्था ५२

१७. लैङ्गिकताका आधारमा कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता अध्ययनको मध्यमान अवस्था ५३

१८. समग्र मध्यमानका आधारमा लैङ्गिक दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ५५

१९. लैङ्गिक मध्यमानको आधारमा शब्दनिर्माण क्षमताको स्थिति ५६

२०. सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका आधारमा कक्षा आठका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता ५९

२१. सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ६१

२२. सामुदायिक विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ६२

२३. सामुदायिक विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ६३
२४. सामुदायिक विद्यालयका नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ६५
२५. सामुदायिक विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ६७
२६. सामुदायिक विद्यालयका छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ६८
२७. सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ७०
२८. संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ७२
२९. संस्थागत विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/नेपाली गैरमातृभाषी विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ७३
३०. संस्थागत विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ७५
३१. संस्थागत विद्यालयका नेपाली गैरमातृभाषीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ७६
३२. संस्थागत विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता ७८
३३. संस्थागत विद्यालयका छात्रहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ७९
३४. संस्थागत विद्यालयका छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान ८०
३५. सामुदायिक र संस्थागत दृष्टिले शब्दनिर्माण क्षमताको मध्यमान अवस्था ८३

चित्रसूची

		पृष्ठ
१.	समग्र विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमता	२९
२.	पहिलो नेपाली मातृभाषी छात्र/छात्राहरुको शब्दनिर्माण क्षमता	३८
३.	नेपाली गैरमातृभाषी छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता	४४
४.	पहिलो नेपाली मातृभाषी र नेपाली गैरमातृभाषीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता	४५
५.	लैङ्गिकताका आधारमा कक्षा आठमा अध्ययनरत छात्रछात्राहरुको शब्दनिर्माण क्षमता	५४
६.	सामुदायिक विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/नेपाली गैरमातृभाषीहरुको शब्दनिर्माण क्षमता	६६
७.	सामुदायिक विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता	७१
८.	संस्थागत विद्यालयका पहिलो नेपाली मातृभाषी/नेपाली गैरमातृभाषीहरुको शब्दनिर्माण क्षमताको अध्ययन	७७
९.	संस्थागत विद्यालयका छात्र/छात्राहरूको शब्दनिर्माण क्षमता	८१
१०.	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको विद्यार्थीको शब्दनिर्माण क्षमता	८२

सङ्क्षिप्त शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
डा.	डाक्टर
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नं.	नम्बर
नेपा.शि.	नेपाली शिक्षा
प्र.	प्रतिशत
प्रा.	प्राध्यापक
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
वि.सं.	विक्रम संवत्
स.नं.	सङ्केत नम्बर
सं.	सङ्ख्या
सि.नं.	सिम्बोल नम्बर
सहप्रा.	सहप्राध्यापक

चिह्नप्रयोग

अर्थ	लेख्यसङ्केत
अल्पविराम	,
एकल उद्धरण	‘ ’
कोष्ठक	( )
जोड वा योगचिह्न	+
जोड वा योजक	-
निर्देश/विसर्ग	:
पूर्णविराम	।
प्रतिशत	%
बराबर	=
वा र अथवा	/
विन्दु/दशमलव	.

परिशिष्ट (क)

सोलुखुम्बु जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको शब्दनिर्माण क्षमताको परीक्षणका लागि निर्माण गरिएको प्रश्नावली

विद्यार्थीको नामः	मिति :
क्रमाङ्कः	पूर्णाङ्क : ५०
कक्षा :	उत्तीर्णाङ्क : १७
विद्यालयको नामः	समय : ३५ मिनेट
ठेगाना :	

कक्षा : ८ (आठ)

(१) राष्ट्र + व्यापी = 'राष्ट्रव्यापी' भए जस्तै तलका शब्दमा 'व्यापी' जोडेर नयाँ शब्द बनाऊ : १×५=५

(क) जिल्ला + ... = ...

(ख) क्षेत्र + ...= ....

(ग) देश + ...= ....

(घ) उपत्यका + ...= ....

(ङ) सप्ताह + ...= ....

(२) उप + करण = 'उपकरण' भए जस्तै तल दिइएका शब्दमा 'उप' उपसर्ग लगाएर नयाँ शब्द बनाऊ : १×५=५

(क) .... + सर्ग = ...

(ख) .... + कार = ...

(ग) .... + देश = ...

(घ) .... + चार = ...

(ङ) .... + योग = ...

(३) विवेक + शील = 'विवेकशील' भए जस्तै तलका शब्दमा 'शील' जोडेर नयाँ शब्द बनाऊ : १×५=५

(क) कर्म + ...= ....

(ख) उद्यम + ...= ....

(ग) विचार + ...= ....

(घ) गति + ...= ....

(ङ) प्रयोग + ...= ....

(४) अघि + तिर = 'अघिल्तिर' भए जस्तै तल दिइएका शब्दहरूबाट नयाँ शब्द बनाउनुहोस्: १×५=५

(क) तल + तिर = ...

(ख) माथि +तिर = ...

(ग) मुनि + तिर = ...

(घ) घर + तिर = ...

(ङ) बाटो + तिर = ...

(५) साहित्य + कार = 'साहित्यकार' भए जस्तै तलका शब्दबाट नयाँ शब्द बनाउनुहोस्: १×५=५

(क) कथा + ...= ....

(ख) चित्र + ...= ....

(ग) गीत + ...= ....

(घ) मूर्ति + ...= ....

(ङ) सङ्गीत + ...= ....

(६) गणित + ईय = 'गणितीय' भए जस्तै तल दिइएका शब्दमा 'ईय' प्रत्यय जोडेर नयाँ शब्द बनाउनुहोस् : १×५=५

(क) तथ्याङ्क + ...= ....

(ख) केन्द्र + ...= ....

(ग) ताप + ...= ....

(घ) वर्ण + ...= ....

(ङ) विद्युत + ...= ....

(७) विज्ञान + इक = 'वैज्ञानिक' भए जस्तै तलका शब्दमा 'इक' प्रत्यय जोडेर नयाँ शब्द बनाऊ : १×५=५

(क) दिन + ... = ...

(ख) भूगोल + ...= ....

(ग) इतिहास + ...= ....

(घ) समाज + ...= ....

(ङ) पुराण + ...= ....

(८) उदाहरणमा दिएको जस्तै गरी 'आइ' प्रत्यय लगाएर शब्द बनाउनुहोस् : १×५=५

जस्तैः लेख् + आइ = लेखाइ

(क) हिड् + ... = ...

(ख) बोल् + ... = ...

(ग) उठ् + ... = ...

(घ) सुत् + ... = ...

(ङ) घुम् + ... = ...

(९) (घाम र पानी = घामपानी) कोष्ठमा देखाए जस्तै गरी तलका समस्त शब्द बनाउनुहोस् : १×५=५

(क) आमा र बुवा = ...

(ख) सानी नानी = ...

(ग) तिन नदीको सङ्गम = ...

(घ) चराको जस्तो चुच्चो = ...

(ङ) तिन भुजाको समूह = ...

(१०) तल दिइएका शब्दहरूमध्ये द्वित्व शब्दलाई गोलो (O) घेरामा राख्नुहोस्: १×५=५

(क) दाजुभाइ, पछिपछि, प्रहार, संयोज

(ख) तँतँ, विहार, प्रयोग, अनुशासन

(ग) सुटुसुटु, उपकार, उपदेश, केन्द्रीय

(घ) पराजय, उपचार, देशभक्ति, अलिअलि

(ङ) घरघर, अभियोग, अत्याधिक, कर्मशील

परिशिष्ट (ख)

अध्ययन अनुसन्धानका क्रममा छनोट गरिएका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरू

संस्थागत विद्यालयहरू

१. फाप्लु सामुदायिक विद्यालय, सल्लेरी -२, फाप्लु, सोलुखुम्बु

२. माउन्ट एभरेस्ट इङ्लिस सेकेन्डरी स्कुल, सल्लेरी-५, सोलुखुम्बु

३. ह्वाईट हिल्स उ.मा.वि., सल्लेरी-५, सोलुखुम्बु

सामुदायिक विद्यालयहरू

१. ठकुमाला आधारभूत विद्यालय, काँगेल-८, सोलुखुम्बु

२. त्रिभुवन विद्योदय आधारभूत विद्यालय, मुक्ली-२, मैदेल, सोलुखुम्बु

३. दूधकुण्ड हिमालय आधारभूत विद्यालय, दूधकुण्ड न.पा. ४, फाप्लु सोलुखुम्बु

परिशिष्ट (ग)

परीक्षणको निमित्त छनोट गरिएका विद्यार्थीहरूको नामावली र प्राप्ताङ्क प्रतिशत

क.सं.	विद्यार्थीको नाम	प्राप्ताङ्क (प्रतिशत)
१	अमृता खड्का	९२
२	उमङ्गराज बस्नेत	९६
३	एलिसा बस्नेत	९८
४	गेल्मु तामाङ	९८
५	गोकर्ण खड्का	९८
६	जनक थापा	५०
७	तेन्जी शेर्पा	९६
८	निशान थापा	९६
९	बबिता खड्का	९६
१०	बिनता श्रेष्ठ	९८
११	रमिता राई	९०
१२	रविकला राई	९४
१३	सञ्जय खालिङ राई	९०
१४	सुदीप राई	९२
१५	सुनिल थापा	७२
१६	सुमना तामाङ	९८
१७	एलिना राई	९४
१८	कर्मा शेर्पा	९६
१९	गगन बास्तोला	९४

२०	चन्द्रबहादुर खत्री	७२
२१	नीकिता घिमिरे	९४
२२	फूलमाया बस्नेत	१००
२३	भुवन सुनुवार	७८
२४	मेदु खत्री	८०
२५	याङ्छेन शेर्पा	१००
२६	रस्मी राई	९४
२७	रीतिका वास्तोला	९८
२८	लाक्पा शेर्पा	९४
२९	लीला घिमिरे	१००
३०	वसन्त राई	९८
३१	विशाल तामाङ	८६
३२	सबिन कट्वाल	१००
३३	अंकिता राई	९८
३४	उमेश थापा	८८
३५	कुमावी तामाङ	९०
३६	डोल्मा राई	९८
३७	बाबाछिरी लामा	८८
३८	दिछेन लामा	८८
३९	दीपक खड्का	९०
४०	नवीन श्रेष्ठ	७४
४१	पासाङ डोमा शेर्पा	७८

४२	प्रतिक्षा कट्वाल	८२
४३	मिङ्मार ग्याल्जेन शेर्पा	८८
४४	लाक्पा डोमा शेर्पा	८८
४५	विपना कट्वाल	७६
४६	सरोज भुजेल	८८
४७	सुजन वानिया	८४
४८	सुमन खड्का	७४
४९	अम्बिका राई	८०
५०	एकराज कार्की	५६
५१	गगन खालिङ	७८
५२	दुर्गा लामिछाने	८२
५३	नवीन भुजेल	८६
५४	प्रकाश सुनुवार	९६
५५	प्रदीप बस्नेत	८०
५६	मणिका लामिछाने	८८
५७	युनिशा राई	८८
५८	लोक बहादुर भुजेल	७६
५९	वेद कुमारी भुजेल	९२
६०	विनोद कार्की	७८
६१	विमला खत्री	८६
६२	सन्तोष भुजेल	९२
६३	शारदा खत्री	८८

६४	सोनिया थापा	८६
६५	अजय तामाङ	७६
६६	इन्दिरा राई	९०
६७	ङिमल्हमु तामाङ	९६
६८	छेवाङ तामाङ	९२
६९	छोरी शेर्पा	९८
७०	जाङ्मु खत्री	९०
७१	दाजाङ्मु लामा	८४
७२	नवीन वि.क.	९८
७३	निर्मला घिमिरे	९४
७४	बसन्त खड्का	९२
७५	मनिका बस्नेत	७०
७६	राम बस्नेत	९२
७७	लिलाप्रसाद श्रेष्ठ	८४
७८	विशाल निरौला	९४
७९	सीता थापा	९२
८०	सुरेन्द्र खड्का	८४
८१	अर्चना बस्नेत	७८
८२	अनिल तामाङ	८४
८३	कञ्चन निरौला	८०
८४	ज्योति श्रेष्ठ	६२
८५	पुष्पा नेपाली	६८

८६	मदन खत्री	६२
८७	ममता खड्का	९४
८८	रमेश खड्का	७८
८९	रमेश खत्री	८०
९०	विशाल निरौला	७४
९१	सजिना राई	९४
९२	सन्तोष तामाङ	८०
९३	सपना कार्की	९०
९४	सविना तामाङ	८७
९५	सबीन तामाङ	८०
९६	सुन्दर निरौला	९२

व्यक्तिवृत्त

नाम	:	मन्दिरा राई
ठेगाना	:	मुक्ली-८, सोलुखुम्बु
जन्ममिति	:	२०४८/०८/१३ गते
बुवाको नाम	:	मानकाजी राई
आमाको नाम	:	सीतामाया राई
नागरिक	:	नेपाली
लिङ्ग	:	महिला
तह	:	स्नातकोत्तर तह (एम.एड.), शोधपत्र वर्ष
सम्पर्क नं.	:	९८४२९३८३४९
इमेल	:	raimandirasolu@yahoo.com

शैक्षिक योग्यता

क्र.सं.	तह	शिक्षण संस्था	उत्तीर्ण साल
१	प्रवेशिका परीक्षा (एस.एल.सी.)	श्री जीवन ज्योति उच्च मा.वि. नेले-७, सोलुखुम्बु	२०६३
२	प्रवीणता प्रमाणपत्र तह (१०+२)	जीवन ज्योति उ.मा.वि., नेले-७, सोलुखुम्बु	२०६६
३	स्नातक तह (बी.एड.)	सोलुखुम्बु बहुमुखी क्याम्पस, सल्लेरी-५, सोलुखुम्बु	२०६९
४	स्नातकोत्तर तह (एम.एड.)	विश्वविद्यालय क्याम्पस, त्रि.वि., कीर्तिपुर	